

4. Вихрущ А.В. Интеграция украинской освіти в европейский освітній простір / А.В. Вихрущ // Педагогіка та психологія. – 2009. – Вип. 469. – С. 22–32.
5. Войшвилло Е.К. Понятие / Е.К. Войшвилло. – М. : МГУ, 1967. – 286 с.
6. Гайм Р. Гегель и его время. Лекции о первоначальном возникновении, развитии, сущности и достоинстве философии Гегеля / Р. Гайм. – СПб., 2006. – 392 с.
7. Зимовая М.В. Многозначность в терминологии : дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык», 10.02.19 «Теория языка» / М.В. Зимовая. – Орел, 2010. – 160 с.
8. Кант И. Трактаты и письма / И. Кант. – М. : Наука, 1984. – 710 с.
9. Кичева И.В. Развитие понятийно-терминологической системы педагогики в 90-е годы XX века : дисс. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / И.В. Кичева. – Пенза, 2004. – 454 с.
10. Осипов Г.В. Социологический энциклопедический словарь / Г.В. Осипов. – М. : Норма, 2000. – 912 с.
11. Полонский В.М. Методологические принципы разработки понятийно-терминологического аппарата педагогики / В.М. Полонский [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.jeducation.ru/4_2004/55.html.
12. Титова Е.В. Терминологический анализ как метод и задача исследования / Е.В. Титова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.emissia.org/offline/2010/1425.htm>.
13. Ушаков Е.В. Введение в философию и методологию науки / Е.В. Ушаков. – М. : Экзамен, 2005. – 528 с.
14. Щедровицкий Г.П. Избранные труды / Г.П. Щедровицкий. – М. : Школа культурной политики, 1995. – 800 с.
15. Щедровицкий Г.П. Мышление. Понимание. Рефлексия / Г.П. Щедровицкий. – М. : Наследие ММК, 2005. – 800 с.
16. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс ; пер. с нем. – М. : Политиздат, 1991. – 527 с.

УДК 378.147:656.61.071.1-056.87

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ»

Сотер М.В.,
аспірант кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту
Херсонський державний університет

У статті розкрито сутність понять: «комунікація», «спілкування», «культура», «міжкультурна комунікація», «ідіоетнічна (національна) мова», «зіткнення культур». Виділено особливості міжкультурної комунікації. Відзначається, що міжкультурна комунікація виконує важливу роль для ефективної взаємодії з культурою, традиціями і звичаями іншої нації й забезпечує активну взаємодію з іноземним партнером.

Ключові слова: комунікація, спілкування, культура, міжкультурне спілкування, ідіоетнічна (національна) мова, зіткнення культур, міжкультурна комунікація.

В статье раскрыта сущность понятий: «коммуникация», «общение», «культура», «межкультурная коммуникация», «идеоэтнический (национальный) язык», «столкновение культур». Выделены особенности межкультурной коммуникации. Отмечается, что межкультурная коммуникация выполняет важную роль для эффективного взаимодействия с культурой, традициями и обычаями другой нации и обеспечивает активное взаимодействие с иностранным партнером.

Ключевые слова: коммуникация, общение, культура, межкультурная коммуникация, идеоэтнический (национальный) язык, столкновение культур.

Soter M.V. THE ESSENCE OF THE CONCEPT "INTERCULTURAL COMMUNICATION"

The essence of the concepts of "communication", "culture", "intercultural communication" is examined in the article. It is pointed out that intercultural communication fulfills a significant role for an effective cooperation with the culture, traditions and customs of other nation and provides an active interaction with a foreign partner.

Key words: communication, culture, intercultural communication, ideoehtnical (national) language, clash of cultures.

Постановка проблеми. Головною тенденцією розвитку сучасного світу є інтеграція. Економічні та соціокультурні процеси, єдиний інформаційний простір, соціальна мобільність, відкритість меж перетворюють людство в цілісну світову спільноту. За та-

ких умов розвиток суспільства й, зокрема, сучасної освіти неможливий без формування культури спілкування, що передбачає більш глибоке знайомство з культурами різних країн, їхніми цінностями та ціннісними орієнтаціями. У полікультурному соціу-

мі саме комунікація стає тим ключем, який відкриває реальну перспективу будівництва мостів взаєморозуміння і взаємодії між представниками різних країн.

Специфіка сучасної соціально-культурної ситуації актуалізує проблему формування готовності молодих людей до міжкультурної комунікації, що передбачено державними документами. Так, у Законі України «Про вищу освіту» «академічна мобільність», «академічна свобода», «міжнародна інтеграція у Європейській простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи», є одними зі стратегічних завдань [4, с. 5]. Саме тому вища школа в сучасних умовах покликана створити якісно нову освітню систему, здатну забезпечити для кожної особистості можливість реальної неконфліктної взаємодії як у полікультурному просторі своєї країни, так і світі загалом.

Ураховуючи важливість питань, що пов'язані з міжкультурною комунікацією, сприяння активному міжкультурному діалогу шляхом освіти, науки, культури, комунікації та інформації стратегією ЮНЕСКО (2014–2021) проголошено одним із першорядних завдань [14, с. 13]. Зауважується, що міжкультурний діалог і зближення ніколи не були настільки актуальними, сьогодні вони стають усе більш необхідними для соціальної інтеграції, взаєморозуміння та міцного миру [14, с. 8, 23].

Ступінь розробленості проблеми.

Нині міжкультурна комунікація є предметом досліджень багатьох вітчизняних дослідників (І. Бахов, Ф. Бацевич, О. Кричківська, Н. Калашнік, І. М'язова, А. Солodka, О. Фролова), а також зарубіжних учених (Й. Гердер, Т. Грушевицька, Г. Дев'ятова, В. Кан-Калика, Д. Мацумото, М. Орб, О. Садокін, Ф. Стродбек, Е. Стюарт, С. Тер-Мінасова, Дж. Трейджер, І. Халеєва, Е. Холл).

Проаналізувавши результати досліджень і сучасних наукових розвідок, що спрямовані на вирішення основних питань міжкультурної комунікації, можемо констатувати, що це поняття визначаються теоретичною складністю, багатогранністю, багатоаспектністю, що безпосередньо пов'язано з окресленням основних понять «культура» й «комунікація», а також відсутністю загальних методологічних основ дослідження та єдиних концептуальних підходів щодо її тлумачення [7, с. 3]. Отже, виникає необхідність уточнити сутність поняття «міжкультурна комунікація».

Мета статті – розкрити сутність понять: «комунікація», «спілкування», «культура», «міжкультурна комунікація», «ідіоетнічна

(національна) мова», «зіткнення культур»; виділити особливості міжкультурної комунікації.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з вищевказаного, спробуємо насамперед проаналізувати поняття «комунікація». Так, термін «комунікація» означає універсальне поняття, яке нині використовується багатьма науками, серед яких філософія, психологія, соціологія, політологія, інформатика, лінгвістика тощо. Комунікація виникла в людському суспільстві як потреба індивіда передати іншому індивідові необхідну для спільних дій інформацію.

Глибокої давнини сягає не лише визначення сутності комунікації, а й окреслення основних підходів до її вивчення та використання. Ще Платон у діалозі «Федр» уперше називає письмо й мовлення способами обміну інформацією між людьми [8, с. 185–225]. При цьому Платон висловив побоювання, що письмо завдасть шкоди мисленню людей, так як вони будуть засвоювати знання «за сторонніми, зовнішніми ознаками», а не в процесі спілкування з мудрими [8, с. 249].

Уважаємо за необхідне зауважити, що поняття «спілкування» й «комунікація» існують тисячі років, проте їх диференціація викликає дискусії й сьогодні. Сучасні вчені інтенсивно обговорюють проблему взаємозв'язку категорій комунікації та спілкування. Більшість дослідників: К. Абульханова-Славська, Б. Ломов, А. Мудрик – вважають, що спілкування і є комунікативною діяльністю. В. Кричевський, В. Ширшов схиляються до того, що спілкування являє собою особливий вид комунікації.

У широкому філософському сенсі поняття «комунікація» означає спілкування, обмін думками, відомостями, ідеями; передання одного й того самого змісту від однієї свідомості (колективної чи індивідуальної) до іншої за допомогою знаків, зафіксованих на матеріальних носіях [13, с. 269].

С. Тер-Мінасова підкреслює, що комунікація – це процес обміну повідомленнями, у ході якого постійно відбувається відтворення смислів, так як вони не збігаються в людей, котрі говорять однією й тією самою мовою, виростили в одній і тій самій культурі [11].

На думку Д. Кейтон (Joann Keyton), комунікація – це не просто процес передання інформації, а й установалення контакту для виключно повного розуміння один одного під час взаємодії [16, с. 77].

У Словнику термінів міжкультурної комунікації Ф. Бацевича поняття «комунікація» виокремлюється, по-перше, як «смісловий та ідеально-змістовий аспекти соціальної

взаємодії, спілкування», по-друге, як «складова спілкування поряд з перцепцією та інтеракцією», по-третє, як «складний, символічний, особистісний, трансакційний, часто неусвідомлюваний процес обміну знаками, під час якого транслюється певна інформація зовнішнього або внутрішнього характеру, а також демонструються статусні ролі, в яких перебувають учасники спілкування стосовно один одного» [1, с. 81–82]. Учений звертає увагу на існування цього поняття в широкому та вузькому сенсах. Так, у широкому сенсі «комунікація має місце завжди, коли певній поведінці або її результату приписується певне значення і вони сприймаються як знаки або символи», тоді як у вузькому – це «спілкування за допомогою мовних і/або паралінгвальних і невербальних засобів з метою передачі інформації» [1, с. 82].

Спілкування ж Ф. Бацевич розглядає як «сукупність зв'язків і взаємодій людей, суспільств, суб'єктів (класів, груп, особистостей), у яких відбувається обмін інформацією, досвідом, умінням, навичками, результатами діяльності, взаємовпливами і корекцією поведінки тощо». Автор наголошує, що найважливішим засобом спілкування є ідіоетнічна мова [1, с. 162]. Зауважимо, що ідіоетнічна мова – це національна мова, мова нації «як соціально-історичної спільноти людей» [1, с. 112].

У Філософському енциклопедичному словнику термін «спілкування» визначається як процес взаємозв'язку та взаємодії суспільних суб'єктів (класів, груп, особистостей), у якому відбувається обмін діяльністю, інформацією, досвідом, здібностями, умінями й навичками, а також результатами діяльності; одне з необхідних і загальних умов формування та розвитку суспільства й особистості [13, с. 447].

Водночас комунікацію потрібно відрізнити від спілкування, яке є взаємним обміном повідомленнями, тобто завжди двостороннім процесом. За твердженням Г. Дев'ятової, спілкування можливе виключно між одушевленими істотами, комунікація ж – і між неживими (наприклад, між персональними комп'ютерами або роботами), а також між людиною та машиною [3, с. 19]. Отже, комунікація насамперед пов'язана з опосередкованим спілкуванням, ураховуючи й передання інформації за допомогою технічних пристроїв (телефон тощо), у тому числі засобів масової комунікації (телебачення, радіо, преса тощо).

Отже, аналіз різних інтерпретацій понять «спілкування» й «комунікація» дає підстави зробити висновок про те, що ці терміни містять як спільні, так і відмінні ознаки.

Спільними є, по-перше, їх співвіднесеність із процесами обміну й передання інформації, по-друге, зв'язок із мовою як засобом спілкування, по-третє, зв'язок із соціомовною поведінкою комунікантів. Відмінні ознаки зумовлені розходженням в обсязі змісту цих понять (вузькому та широкому), що пояснюється використанням їх у суміжних науках або навіть у різних аспектах однієї наукової дисципліни, коли на перший план висуваються ті або інші ознаки цих складних понять.

З огляду на викладене вище поняття «спілкування» та «комунікація» можемо тлумачити так: обидва є соціально зумовленими процесами, спілкування – обміну думками й почуттями між людьми в різних сферах, що реалізується головним чином за допомогою вербальних засобів комунікації, тоді як комунікація – це процес передавання і сприйняття інформації в умовах міжособистісного й масового спілкування по різних каналах за допомогою різних комунікативних засобів (вербальних, невербальних). Звідси пропонуємо вважати поняття «комунікація» більш ширшим, що охоплює всі сфери людської взаємодії і є засобом не лише міжособистісного, а й міжнаціонального, міждержавного, міжнародного співробітництва й кооперації.

Очевидно, що поняття «комунікація» не може існувати поза культурою. У зв'язку з цим можемо підкреслити, що ефективність процесу міжкультурної комунікації неможлива без глибокого та різнобічного знання культури комунікантів, їхнього менталітету, національного характеру, способу життя, звичаїв, традицій. Саме тому вважаємо за доцільне з'ясувати сутність поняття «культура».

Так, поняття «культура» є фундаментальним і вивчається низкою гуманітарних наук: філософією, антропологією, культурологією, соціологією, етнологією, лінгвістикою тощо. Кожна з цих наук, згідно зі своєю специфікою, виділяє в культурі як предмет своїх досліджень одну з її частин, той чи інший її аспект. У результаті нині не існує єдиного, загальноприйнятого визначення культури, у науковій літературі зустрічається, згідно з різними даними наукових розвідок, від 100 до 500 визначень поняття «культури». Така ситуація, на нашу думку, свідчить про структурну складність феномена культури.

Одна з перших ґрунтовних дефініцій культури характеризує її як комплекс структурованих способів мислення, почуттів і реагувань, отриманих і переданих головним чином за допомогою символів, що становлять відмінні досягнення людських груп,

включаючи їх утілення в артефактах [17, с. 181]. Відзначається, що суттєве ядро культури складається з традиційних (тобто історично похідних і відібраних) ідей.

У широкому сенсі поняття «культура» означає «сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людською спільнотою, які характеризують певний рівень розвитку суспільства», у вузькому – «рівень духовного життя людей» [1, с. 92].

У Філософському енциклопедичному словнику це поняття подане як специфічний спосіб організації й розвитку людської життєдіяльності, представлений у матеріальних і духовних благах, у системі соціальних норм і установ, у духовних цінностях, у сукупності відношень людини до природи, між собою й до себе самої [13, с. 292].

Як правило, у дослідженнях, присвячених феномену культури, відзначається, що в процесі своєї адаптації до навколишнього середовища людина створює власний штучний світ, так звану іншу природу, що складається з матеріальних предметів, духовних цінностей, норм поведінки, символів та іншого, що покликано задовольняти безпосередньо потреби людини [10, с. 108]. Разом із тим нова природа створюється людиною не тільки як середовище її перебування, створюючи матеріальні та духовні предмети і явища, норми поведінки, розвиваючи вміння й навички, людина тим самим створює сама себе [10, с. 109]. Можемо стверджувати, що комунікація – це комплексне поняття, що постійно інтенсивно видозмінюється залежно від розвитку того чи іншого суспільства.

Узагальнюючи викладене вище, ми услід за О. Садохіним розглядаємо поняття «культура» як світ матеріальних і духовних продуктів людської діяльності (артефактів), сукупність норм, цінностей, переконань, які розподіляються членами відповідних культурних груп і спільнот [9, с. 22–23]. Отже, культура включає в себе все, що створено людьми, і характеризує їх повсякденне життя, ураховуючи при цьому певні історичні умови. Це ґрунтовне розуміння культури дає змогу більш повно осмислити процес міжкультурної комунікації, оскільки охоплює не лише зовнішню (об'єктивну), а й внутрішню (суб'єктивну) сторони кожної окремої культури, які визначаються цінностями, ціннісними орієнтаціями, специфічними способами сприйняття й мислення, норм поведінки та моралі.

На сьогодні для окреслення сутності міжкультурної комунікації використовується значна кількість термінів, які часто перекликаються або навіть дублюють один одного: міжкультурна комунікація, інтеркультурна

комунікація (intercultural communication), крос-культурна комунікація (cross-cultural communication), транскультурна комунікація (transcultural communication), мультикультурна комунікація (multicultural communication), контркультурна комунікація (contrcultural communication).

Зазначимо, що основні положення та ідеї міжкультурної комунікації були докладно розвинені Едвардом Холлом (Edward Hall) ще 1959 р. в праці «Німа мова» ("The Silent Language"), де автор показав тісний зв'язок між культурою й комунікацією [15, с. 212]. Розвиваючи свої ідеї щодо тісного взаємозв'язку культури й комунікації, Едвард Холл дійшов висновку про необхідність навчання культури, тим самим першим запропонував зробити проблему міжкультурної комунікації не тільки предметом наукових досліджень, а й самостійною навчальною дисципліною.

Професор із питань дослідження комунікації в Каліфорнійському державному університеті С.Тінг-Туми (Stella Ting-Toomey) зауважила, що поняття «міжкультурна комунікація» використовується для позначення процесу комунікації між членами різних культурних спільнот [18, с. 16–17]. Крім того, учена відзначила, що цей термін включає також групову взаємодію таких факторів, як вірування, цінності, норми та сценарії їх взаємодії.

О. Садохін у навчальному посібнику «Вступ до теорії міжкультурної комунікації» розглядає поняття «міжкультурна комунікація» як особливу форму спілкування представників двох чи більше різних культур або культурних співтовариств у ході обміном інформацією та культурними цінностями [11]. Автор підкреслює, що це поняття включає в себе комунікацію між культурами, расами, етнічними групами, релігіями й субкультурами всередині великих культур.

Ф. Бацевич – автор першого в Україні словника найуживаніших термінів теорії і практики міжкультурної комунікації – формулює кілька визначень цього поняття: з одного боку, «міжкультурна комунікація» – це «процес спілкування (вербального і невербального) людей (груп людей), які належать до різних національних лінгвокультурних спільнот, як правило, послуговуються різними ідіоетнічними мовами, мають різну комунікативну компетенцію», з іншого – «увесь спектр можливих типів спілкування, який відбувається за межами можливих соціальних груп (дискурсивних систем), починаючи від груп, представники яких є носіями різних культур, до комунікації між чоловіками і жінками або колегами різного віку тощо» [1, с. 82–83].

О. Кричківська наголошує, що смисловим центром поняття «міжкультурна комунікація» є «ідея взаємодії різномовних і різнокультурних комунікантів» через «налагодження їх взаємозв'язку і пошук взаєморозуміння» [5, с. 22]. Ця взаємодія спрямована на «взаємопізнання і зближення різних культурних спільнот» [6, с. 168].

Узагальнюючи викладене, спробуємо подати власне визначення поняття «міжкультурна комунікація», яке вважаємо комплексним, інтегрованим інструментом установалення рівноправного взаємозв'язку між представниками різних культур, котрий ґрунтується на співпраці й взаємодії, толерантному ставленні до самобутності й своєрідності кожної культури, що сприяє ефективному розвитку всіх учасників комунікації, спрямовує їх рух до загальнолюдського визнання.

Науковці, котрі займаються питаннями міжкультурної комунікації, давно помітили, що під час зіткнення представників двох або кількох культур виникає багато проблем. Певна річ, посередником та інструментом у процесі взаємодії культур є насамперед мова. Під час міжкультурної комунікації, тобто спілкування представників різних культур, «зіткнення» культур утворюється специфічний простір, який впливає на свідомість і поведінку людей. Дж. Беррі [2] і Р. Тріандіс [12] виявили такі прояви цього впливу:

– люди починають надавати більшого значення своїй культурній належності саме в міжкультурному просторі взаємодії;

– під час міжкультурної комунікації виникають бар'єри спілкування, викликані розбіжностями в розумінні того, що відбувається;

– від учасників міжкультурної комунікації потрібні додаткові зусилля для подолання цих бар'єрів, відтак часто відчувається дефіцит навичок спілкування в міжкультурному контексті, відбувається дезорієнтація, збентеження;

– в учасників міжкультурної комунікації виникає здивування, а іноді нерозуміння того, що на предмет спілкування можна дивитися по-іншому й розуміти його інакше;

– у результаті знаходження в міжкультурному просторі трансформується культурна ідентичність людини, відбуваються зміни, викликані досвідом міжкультурного спілкування.

Висновки. Відтак можемо говорити про те, що міжкультурна комунікація виявляється у взаємозв'язку, у який вступають між собою різні народи, що може мати як позитивний, так і негативний результат. Саме тому необхідно сприяти і створювати умови для розвитку міжкультурної комунікації

на основі принципу єдності в різноманітті з урахуванням довіри, поваги, діалогу, емпатії, ділового співробітництва, толерантності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Ці принципи допоможуть збереженню й існуванню різних спільностей у світовому просторі.

Унаслідок міжкультурної комунікації з дотриманням вищевказаних принципів розвинулися всі форми суспільного життя, розвиватиметься й саме суспільство як цілісний і складний соціальний організм у всьому багатстві своїх духовних і матеріальних виявів, а відтак розвинеться й сама людина. Усі ці процеси, у свою чергу, також вплинуть на розвиток міжкультурної комунікації. Обґрунтування найбільш доцільних умов для організації міжкультурної комунікації між представниками різних культур є перспективним і може стати предметом подальшого наукового пошуку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.
2. Кросс-культурная психология: исследования и применение / [Д.В. Берри, А.Х. Пуртинга, М.Х. Сигалл, П.Р. Дасен] ; пер. с англ. – Х. : Гуманитарный центр, 2007. – 560 с.
3. Девятова Г. Формирование готовности будущих учителей иностранного языка к межкультурной коммуникации : дисс. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 / Г. Девятова. – Магнитогорск : РГБ, 2002. – 186 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/791371/>.
4. Про вищу освіту : Закон України від 11.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
5. Кричківська О.В. Формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців зовнішньоекономічної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / О.В. Кричківська. – Тернопіль, 2015. – 293 с.
6. Кульбацька (Сотер) М. Співвідношення понять «міжкультурна» та «мультикультурна» комунікація у наукових джерелах / М. Кульбацька (Сотер) // Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (16–17 квітня 2015 року, м. Херсон) : у 2 ч. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – Ч. 1/ за ред. А.М. Зубка, С.О. Моїсєєва та ін. – 2015. – С. 166–170.
7. Леонтович О.А. Русские и американцы: парадоксы межкультурного общения / О.А. Леонтович. – М. : Гнозис, 2005. – 351 с.
8. Платон. Избранные диалоги / Платон. – М. : Художественная литература, 1965. – 441 с.
9. Садохин А.П. Введение в теорию межкультурной коммуникации : [учебное пособие] / А.П. Садохин. – М. : КИОРУС, 2014. – 254 с.
10. Садохин А.П. Культурология: теория и история культуры : [учебное пособие] / А.П. Садохин. – М. : Эксмо, 2007. – 624 с.

11. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / С.Г. Тер-Минасова. – М. : Русский язык, 2000. – 317 с.
12. Триандис Г.К. Культура и социальное поведение / Г.К. Триандис. – М. : Форум, 2010. – 382 с.
13. Философский энциклопедический словарь / гл. редакция: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.
14. Medium-term strategy (2014-2021). As approved by the General Conference at its 37th session (General Conference resolution 37 C/Res. and validated by the Executive Board at its 194th session (194 EX/Decision 18). – France: UNESCO, 2014. – 33 p. – [Electronic resource]. – Access : <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002278/227860e.pdf>. – Title from the screen.
15. Hall Edward T. The Silent Language / Edward T. Hall. – Garden City, N.Y. : Doubleday, 1959. – 240 p.
16. Keyton J. Communication and organizational culture: A key to understanding work experience / J. Keyton. – Thousand Oaks, CA : Sage, 2011. – 22 p. – [Electronic resource]. – Access : <http://en.booksee.org/book/1243816>. – Title from the screen.
17. Kroeber A.L. Culture: A critical review of concepts / A.L. Kroeber, C. Kluckhohn. – Cambridge, Massachusetts, U.S.A. : The Museum, 1952. – 223 p.
18. Ting-Toomey S. Communicating Across Cultures / S. Ting-Toomey. – New York : The Guilford P, 1999. – 310 p.

УДК 37.01

НАВЧАННЯ УСНОГО ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УЧИЛИЩ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

Терлецька Л.М., аспірант
кафедри педагогіки факультету психології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Стаття висвітлює окремі питання навчання іноземних мов у педагогічних училищах України, зокрема розкриває особливості навчання усного мовлення як виду мовленнєвої діяльності на заняттях з іноземної мови. Навчання усного іншомовного мовлення як виду мовленнєвої діяльності приділялось більше часу та уваги викладача на заняттях з іноземної мови. Розподіл усного мовлення на діалогічне, монологічне та аудіювання ускладнив програми педагогічних училищ, але в той же час став основою для розробки диференційованих вправ для кожного виду мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: *іншомовне усне мовлення, педагогічне училище, мовленнєва діяльність, іноземна мова, навчання усного мовлення, методика іноземних мов, монологічне мовлення, діалогічне мовлення.*

Статья освещает отдельные вопросы обучения иностранных языков в педагогических училищах Украины, в частности раскрывает особенности обучения устной речи как вида речевой деятельности на занятиях по иностранному языку. Обучению устной иноязычной речи как виду речевой деятельности уделялось больше времени и внимания учителя на занятиях по иностранному языку. Раздел устной речи на диалогическую, монологическую и аудирование усложнил программы педагогических училищ, но в то же время стал основой для разработки упражнений разных видов для каждого вида речевой деятельности.

Ключевые слова: *иноязычная устная речь, педагогическое училище, речевая деятельность, иностранный язык, обучение устной речи, методика иностранных языков, монологическая речь, диалогическая речь.*

Terletska L.M. TEACHING FOREIGN SPEAKING OF STUDENTS OF PEDAGOGICAL SCHOOLS OF UKRAINE AT THE SECOND HALF OF XX CENTURY

The article lights up with some questions of studies of foreign languages in pedagogical schools of Ukraine in particular exposes the features of studies of speaking as a type of speech activity at the foreign language lessons. Study of foreign speaking as a type of speech activity was more important for the teacher at the lesson. Division of speaking into dialogue, monologue and listening comprehensive complicated the programs of pedagogical schools, but at the same time became the basis for development of the differentiated exercises for every type of speech activity.

Key words: *foreign speaking, pedagogical school, speech activity, foreign language, studies of speaking, methodology of foreign languages, monologue, dialogue.*

Постановка проблеми. В освітній політиці України з часом сформувалися дві провідні тенденції: по-перше, відновлення національної самосвідомості, культури українського народу, його мови, по-друге, спрямованість на інтеграцію в міжнародне та європейське співтовариство, що, без сумніву, вимагає від сучасного випускни-